

İNSAN HAYATINDA SEVGİNİN ÖNEMİ

Prof. Dr. İbrahim Ağâh ÇUBUKÇU

Yirminci yüzyılın bir özelliği bilim ve teknolojinin ilerlemesidir. Bilim ve teknik insanla maddî alanda bir çok kolaylık ve olanak sağlamıştır. Çabuk kalkınmak isteyen bir ulus için bilim ve teknolojiye yönelmekten başka çare de yoktur. Ancak teknolojinin ve sanayileşmenin gelişmesine önem verirken insan sorununu unutmamak gerekir. Başka bir deyimle insan felsefesini geliştirmek, insanı bütün ruhsal yapısı ile daha yakından tanımak ve onun bilinçaltını daha iyi değerlendirmek gereklidir. Çağımızda insanın ruhsal sorunlarına, teknik ve sanayileşme kadar önem verilmediğini gözlemek güç değildir. Tekniği ve sanayileşmeyi insan için geliştirecek yerde âdeta insan teknik ve sanayinin tutsağı haline getirilmiştir. Bilim ve teknik insanın mutluluğu için geliştirilmelidir.

Evrene göre küçük bir yerleşme alanı olan dünyanın gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerinde insan, makinanın bir çarkı haline gelmektedir. Gelişmemiş ülkelerde ise, insanlar ekonomik ve sosyal bunalımları ile başbaşa bırakılmaktadır. Başka bir deyimle çağımızda insan, yalnızlaşmaktadır. Yalnız insan, kendine kolaylık sağlayan araç ve gereçlere sahip olsa da ruhsal açıdan çöküntü içindedir. Her gün belli çalışmalarını bir iş yerinde yapan insan, karnını doyursa bile ruhsal yalnızlığı nedeniyle çeşitli yönden doyumsuzluk içinde kalmaktadır. İnsanın insanla ilişkisi, insanın insanı tanıması ve insanın insanla kaynaşması güçleşmiştir. Ayrıca insanın nereden gelip, nereye gitmekte olduğunu kendi kendine sorması ve düşünmesi üzerinde de çoğu kez yeterince durulmamaktadır. Bu durum, kimi insanları ya başkalarının yoksullaşması pahasına daha çok kazanmağa, ya da bazı lüks tüketim maddeleriyle avunmağa itmektedir. Ancak bu gibi olanaklar da insan ruhunu doyurmaktan uzaktır. Ruhsal yalnızlık duyan kimi insanda alışkanlık veren zararlı maddeler ya da havasız yerlerde kumar ve benzeri eğlenceler peşinde koşmaktadır. Bu gibi uğraşlar da insanları ruhsal açıdan daha çok yormakta ve eskitmektedir.

Bütün bunların çaresi olarak insanda sevgi, acıma ve dostluk gibi duyguları geliştirmek ge-

rekli'dir. İnsanda bencil duygular kadar sevgi, acıma ve dostluk duyguları da aslıdır.

Seven ve sevilen insan mutlu olur. Sevmeyen ve sevilmeyen insan hayal kırıklığına uğrar. Sevgi yoksunluğu, insanı güvensizliğe de götürür. Kendini güvenlikte görmeyen insan ya içe kapanır, ya kırgın olur, ya da tedirgin olur. İnsana güveni yerleştirecek duygu ise ancak sevgidir.

O halde insanın mutluluğu için sevgi üzerinde yeterince durmak gereklidir. İlk insanın neleri sevebileceği üzerinde duralım: İnsan her şeyden önce kendi varlığını devam ettirmek ister. Bunun için yer, içer, çalışır, çabalar. Bir çok sıkıntılara katlanarak kazanç peşinde koşar. Yokluktan hoşlanmayan insan, kendi varlığını sürdürmek için doğal olarak türlü yollardan bedenini besleme çareleri arar. Haz veren nesnelere hoşlanır. Elem verici duyguların kaçınır. Hatta insan kendi adını ve uzantısını ölümden sonra da var edebilmek için çocuk sahibi olmak ister.

İnsan kendisine iyilik eden kimseyi de sever. Bu iyilik arttıkça sevgisi de artar. Âdeta sevgi bir alış veriş gibi kullanılır. Bu anlamda sevgi çıkara bağlı olduğu için insanın kendini sevmesine benzer. Bu tür sevgi bencil duyguların ürünüdür.

İnsan bir de bir şeyi özünden dolayı karşılıksız sever. Bu sevgide eksilme olmaz. Bu tür sevgiye biz güzelin sevgisi diyebiliriz. Çeşitli sanat yapıtlarını sevmek böyle bir sevgi ile ilgilidir. Doğada bulunan bir çok hikmet ve incelikleri sevmek karşılıksız sevginin ürünüdür. Örneğin bir derenin akışını, renkli kuşların ötüşünü ve yemyeşil ormandan tatlı bir rüzgârın esişini sevmek karşılıksızdır.

Çıkara bağlı sevgi, insanı mutlu etmez ve üstün bir duygu değildir. Çünkü çıkar, vasıta değerler tarafından yönetilen eyleme bağlı olduğu için insanı daima peşinden koşturur. İnsan, bu tür değerler tarafından yönetilen eylemlerle elde ettiği sonuçlarla ruhsal açıdan doymaz. Salt sevgi ise ruh doyunluğu verir.

Gerçek sevgi insanı amaç edinene ve karşılık beklenmeyen sevgidir. Yükselmek için başkalarını seven insanın duygusu bencillığe dayanır. Yük-

sek değerler tarafından yönetilen eylemlerde birlikte duyma ve dolayısıyla sevgi en yüksek düzeydedir. Din, felsefe ve san'at gibi yüksek değerler tarafından yönetilen eylemlerle insanın iç dünyası zenginleşir. Bu gibi manevi eylemler, insanda karşılıksız sevginin yerleşmesini kolaylaştırır. Zaten insanı mutlu eden ve yüksek olan sevgi de karşılıksız sevgidir.

Sevginin bir çok türü vardır: İlk karşı cins için duyulan sevgiden söz edelim. Karşı cinslerin birbirlerini sevmeleri gelecek kuşakların devamını sağlar. Bu sevgi, ruhların birbiriyile uyumu derecesinde artar ve mutluluğa dönüşür. Sevgi özgürce bir davranışa dayanırsa gönülleri içten sarar. Sevgi insanî değerlerin ortaya çıkmasını kolaylaştırır. Birlikte oluşmayı ve çalışmayı geliştirir. Bencil duyguların azalması, yuvada ahengin artmasını sağlar.

Ana-baba sevgisi yahut ana-babanın çocuğa karşı sevgisi duyguların en asil olanlarındandır. Özellikle ana, bedeninin bir parçası olan çocuk için her şeyini verir. Sütünü, uykusunu ve emeğini verir. Çocuk gülerse mutludur, ağlarsa mutsuzdur. Ananın çocuğa olan sevgisi, karşılık beklemeden davranmasını sağlar. Ana-baba sevgisi çocuğa güven vericidir. Düşkün anlarda kimi dostların sevgisi azalabilir. Ana-babanın sevgisi ise asla azalmaz. Böyle bir sevgi, her türlü bencillikten uzaktır. Kardeş sevgisi de önemli bir duygudur. Aile hayatının mutluluğunda kardeşler arasındaki ahengin ve sevginin önemli bir yeri vardır. Aile bireyleri arasında sevgi geliştikçe özgeci duygular da gelişir. O zaman bir çok canlı varlık ve öteki insanlar da sevilir. Öteki insanları sevmek insanın ruhunu inceltir, gönlünü ferahlatır ve görev duygusunu geliştirir. Bilim sevgisi de insanlığa hizmetle ilgilidir. İnsanlığı seven bir çok bilim adamı gece gündüz demeden çalışır. Rahatı, eğlenceyi ve gereğinde uykuyu bilimsel bir çalışma için feda eder. Bunun nedeni, kendisini ruhsal açıdan doyurmak ve öteki insanların mutluluğunu sağlamaktır. Kendisini bilim sevgisiyle güçlendirenler, düşünme ve araştırma yoluyla gelecek kuşaklara yararlı ortamlar hazırlarlar. Doğaldır ki, bu sonuç, bilimin ürünlerini iyi eğitilen insanların kullanılmasına bağlıdır.

Yurt sevgisi her ulusun önem verdiği bir duygudur. Bir ağacın gölgesini seven kendisini de sever. Bir sanatçının yaptığını seven, sanatçıya da değer verir. Yurdu seven insan, yurttaşlarına da değer verir. Onları sever. Yurt ortak anıların, ortak acıların ve ortak amaçların paylaşıldığı yerdir. Bunun için de insan için kutsaldır. İnsanın kendisini yurdu için her alanda hazırlaması bir görevdir. Her yurttaşın, ahengi, barışı ve kanun-

lara saygıyı sağlamaya çalışması, yurt sevgisinin ürünüdür. Bir yurt üzerinde mutluluktan amaç, bir ailenin, bir mahallenin, ya da bir ilim mutluluğu değildir. Amaç bütün yurttaşların birliği, beraberliği ve mutluluğudur. Bu da herkesin başkalarının hak ve özgürlüklerine saygılı olarak birbirlerini sevmesi ve yurt sevgisinin değerini bilmesi ile olur.

Sanat sevgisinin sevgi türleri içinde özel bir yeri vardır. Sanat felsefesinin konusu güzeldir. Güzeli yararlı olandan ayırmak gerekir. Yararlı olan şey kazanılır, elde edilir. Güzeli ise özel bir sevgi ile kavranır. İnce ve derin duygular içinde seyredilir. Çıkar sağlamayan haz uyandırır. Kötünün simgesi çirkindir. İyinin simgesi güzeldir. İyilikte bilgelik, güç ve sevgi gibi nitelikler vardır. Güzelin bedensel, ruhsal ve ilâhî olma gibi çeşitli derecede nitelikleri vardır. Güzeli insanda kimi zaman aşk, kimi zaman hayranlık ve kimi zaman da coşku yaratır. Güzeli bizi kendine bağlar, kendi havasına götürür ve ruhumuzu inceltir. San'atın türüne göre güzel sevilir ve ifade edilir. Güzeli konu edinen san'at felsefesinden sevgiyi gönüllerde yerleştirmek için yararlanmak mümkündür. San'at, ruhu bütün derinlikleriyle heyecandırır. Güzelin temasına bağlı olarak saf hazlar ve sevgiler uyandırır. San'at zevki yükseldikçe gönül derinleşir. San'at, gereğinde törelerin yumuşamasını ve arınmasını sağlar. İnsanın kendi kendini tanımaya kolaylaştırarak eğilimlerinin ve tutkularının sertliğini yumuşatır. Böylece hem sevmeyi, hem sevilmeyi kolaylaştırır. San'at insan ruhunu heyecandırarak öteki insanlarla ortak duyguların yaşanmasını sağlar. Böylece insanları birbirine yaklaştırır. İnsan yaşamını, daha geniş ve daha evrensel bir anlam katarak derinleştirir. San'at insanı, kimi zaman iç âlemindeki sıkıntından kurtarır. Manevi arınmayı sağlar. Ruhunu alışılmış olanın üstüne yükseltir. Soylu kararlar almağa ve olumlu davranışlar yapmağa yönelir. Aynı zamanda insanın ustalığını, becerisini ve heyecanlarını ortaya koyar. San'at sayesinde insan bireysel yalnızlıktan kurtularak toplumla bütünleşmeğe yönelir. Böylece san'ata yönelen insan, iç âleminde özgür, güvenli ve yapıcı olur. Ayrıca dış âlemlerle yani toplumla uyum halinde olur. Bu anlamda san'at özgeci duyguları geliştirir ve sevginin gönüllerde yerleşmesini kolaylaştırır.

Tanrı sevgisi bir çok din büyüğünde en üstün derecede gerçekleşmiştir. Doğanın güzelliklerine bakarak Yaratan'ın güzelliğini gönlünde duyan kimi din büyükleri, bize Tanrı sevgisiyle dolu bir çok yapıtlar bırakmışlardır. Rabia Adeviye, Yunus Emre ve Mevlâna, Tanrı sevgisini en iyi biçimde

işleyen din büyüklerindedir. Tanrı sevgisi insanı sonsuzluk duygusuyla başbaşa bırakır. İnsanı sürükler. İnsan gönlünü geçici şeylerin tutkularından arıtır. İnsana öldükten sonra da umut kapısı açar. Hiçlik duygusunu varlığa çevirir.

İşte bu gibi türleri olan sevgiyi herkes gönlünde yerleştirme çabalarına girişebilir. İnsan bir san'atçı, bir çiftçi ya da başka bir iş sahibi olabilir. İç âlemini arıtarak topluma ahenk içinde olan ve başkalarının mutluluğunu dileyen insan gönlünde sevginin filizlendiğini görür.

Sevginin gönüllerde yerleşmesinde eğitimsel ve ekonomik koşulların yeterli olmasının geniş etkisi vardır. Bu etkiler yanında sevgiyi kişisel çabalarla geliştirme yeteneği her insanda mevcuttur. Bu da bencilliğin kökünü kazımağa çalışmakla olur.

Sevginin gönlüde yerleşmesi için insanın evrene bakarak düşünmesi ve iç özgürlüğe kavuşması önemlidir. Mal ya da ün için bağımlı olmayan ve gönlü özgürlüğünü koruyan kimsede sevgi kolay yeşerir.

Sevgi ayrıca tarafsız yargı yetisi ister. İnsan, herhangi bir işde, kendisini katmadan ve kendi tutkularına tutsak olmadan karar verirse gönlünü sevgi için hazırlamış olur. Sevgi tutsaklıktan hoşlanmaz ve ruhsal bağımsızlık ister. Ruhsal açıdan bağımlı olanlar ve başkalarına sığınanlar bir gün hayâl kırıklığına uğrayabilirler. Sadist olanlar da gönüllerinde sevgiyi bulamazlar. Başkalarını da mutlu edemezler. Zalim ve zorba kimse, ancak korkutur, işkence eder, ya da cana kıyar. Ruh özgürlüğüne ve bağımsızlığına ulaşanlar ise insanlara güler yüzle bakıp kucaklarını açarlar.

Sevgi güven de ister. Güven duygusu insanın yalnız ruhunu sağlıklı tutmaz, yarınina güvenle bakmasını da sağlar. Yarınina güvenle bakan insan, başkalarının da mutluluğunu isteyen insandır. Bu demektir ki çevresine güven

sayesinde insan, öteki insanlarla ilişkilerini sağlıklı tutar. Onları sever ve sayar. Huzursuz bir ailenin çocukları sinirli ve uyumsuz olur. Aile huzursuzlukları çocuklarda sevgi ve güvenin gelişmesini azaltır. Çocuk ailesinde sevgi gördükçe ve büyüklerine güvendikçe çevresiyle daha uyumlu olur.

Sevginin yerleşmesi için her bireyin, toplum için vicdanında sorumluluk duyması gereklidir. Sorumluluk insanı görevlerini tam yapmağa yönelir. İnsana kendi özgürlüğünün sınırını ve başkalarının insanca yaşama hakkını öğretir.

Sevginin gönlüde yerleşmesi için insanın kendini tanıması, kendi varlığının bilincine varması ve evren içinde kendi amacını çizmesi gereklidir.

Bütün bunlar yapıldıkça insan, yalnızlıktan kurtulur. İnsanları sever. Gönlünden bencillik ve tutsaklık gider. Güzelin güzelliğini görmek ve gerçekleri olduğu gibi kabullenmek alışkanlığına ulaşır. Birlikte çalışmak, birlikte oluşmak ve işe birlikte kendini vermek sevginin ürünü haline gelir. Böylece sevgi insanın ortak değerlerini meydana çıkarır. İnsan yüksek değerlere yöneldikçe ve onları birlikte duydukça gönlünde sevgiyi yükseltmiş olur.

Hasılı sevgi insanı birbirine yaklaştırır. Din, san'at, felsefe ve gerçeği araştırma, sevginin yapılmasını kolaylaştırır. Sevgiye dayanan erdemli davranışlarla insan, türdeşlerinin mutluluğuna katkıda bulunur.

Gerçek sevginin var olduğu yerde bencil duygular barınmazlar. Sevginin var olduğu gönüllerde insan değerini bulur. Güven olur, bağımsızlık olur, özgürlük olur. Yüksek insanî değerler, birlikte duyma ve birlikte yaşama bilinçli oldukça, bizi ruh memnunluğuna götürür.

O halde her insan, gönlünde sevgiyi duyarak barışa, başkalarıyla yakınlaşmağa ve yüksek insanî değerleri birlikte yaşamağa önem vermelidir.

Kel Hasan'a sormuşlar:

— Hasan Efendi, bak artık aktörler alaydan değil mektepten yetişiyor. Ne dersin?

Rahmetli:

“— Hiç fütur getirmem, demiş. Asıl seyirciler mektepten yetişirse işte halimiz o zaman dumandır”.